

Uttalande med beslut

**SÄKERHETS- OCH
INTEGRITETSSKYDDSNÄMNDEN**

2016-11-16

Dnr 146-2016

Hanteringen av material från hemliga tvångsmedel i två ärenden

1. SAMMANFATTNING

Två anställda vid Polismyndigheten har skriftligen intygat att beslut om förstöring av material från hemliga tvångsmedel verkställts, trots att så inte har skett.

Nämnden ser allvarligt på det inträffade och utgår från att de befattningshavare som ansvarar för att beslut om förstöring verkställs ges adekvat utbildning.

2. BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat tvångsmedelsärenden vid Åklagarkammaren i Göteborg.¹ Vid granskningen gjordes följande iakttagelser i två ärenden.

I det ena ärendet hade åklagaren begärt och beviljats tre tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (hemlig övervakning) avseende två olika mobiltelefonnummer. Tillstånden avsåg bland annat inhämtning av uppgifter i realtid. Den 20 november 2014 beslutade åklagaren att upptagningar och uppteckningar (material) från den hemliga tvångsmedelsanvändningen skulle förstöras. Beslutet expedierades kort därefter till Polismyndigheten. Den 16 december 2014 intygade en anställd vid Polismyndigheten, region Väst, att materialet hade förstörts. Vid nämndens kontroller den 5 april respektive den 17 maj 2016 i Polismyndighetens avlyssningssystem framkom dock att det fanns material från aktuell tvångsmedelsanvändning kvar i systemet.

I det andra ärendet hade åklagaren begärt och beviljats tre tillstånd till hemlig övervakning avseende tre olika mobiltelefonnummer. Tillstånden avsåg bland annat inhämtning av uppgifter i realtid. Den 25 november 2014 beslutade åklagaren att materialet från den hemliga tvångsmedelsanvändningen skulle

¹ Nämndens ärende dnr 43-2016.

förstöras. Beslutet expedierades samma dag till Polismyndigheten. Den 25 mars 2015 intygade en anställd vid Polismyndigheten, region Väst, att materialet hade förstörts. Vid nämndens kontroller den 5 april respektive den 17 maj 2016 i Polismyndighetens avlyssningssystem framkom dock att material från aktuell tvångsmedelsanvändning fanns kvar i systemet.

Nämnden beslutade den 14 juni 2016 att uppta ovanstående förhållanden till närmare utredning.

3. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Bestämmelser om granskning, bevarande och förstöring av material från bl.a. hemlig övervakning finns i 27 kap. 24 § rättegångsbalken. Sådant material ska, i de delar det är av betydelse från brottsutredningssynpunkt, bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet avgjorts slutligt. Materialet ska därefter förstöras.

Det är inte författningsreglerat vem som ansvarar för att material som ska förstöras faktiskt förstörs. Det anses dock att detta ansvar åvilar den åklagare som är eller har varit förundersökningsledare.² I Åklagarmyndighetens rättspromemoria anges att ett beslut om förstöring ska vara skriftligt och att detta ska expedieras till Polismyndigheten. Vidare anges att åklagaren i beslutet ska begära en skriftlig bekräftelse från Polismyndigheten om att förstöring har skett.³

4. UTREDNINGEN

Polismyndigheten har anmodats att yttra sig över hanteringen av materialet från den hemliga tvångsmedelsanvändningen i de två ärendena. Nämnden har vidare tagit del av de rutindokument för handläggningen av hemliga tvångsmedel som infördes vid Polismyndigheten, region Väst, den 1 januari i år.

Av Polismyndighetens remissvar framgår bl.a. följande.

Material från hemliga tvångsmedel som berör beslut om inhämtningar av uppgifter i realtid finns samlade i det centrala avlyssningssystemet. Det centrala systemet sköts idag av Nationella operativa avdelningen (NOA). Berörd polisregion eller avdelning ska, när förstöringsbeslut inkommer från åklagare, se till att material från hemliga tvångsmedel som omfattas av åklagarens beslut förstörs. För att material som lagras i det centrala systemet ska förstöras ska beslutet om förstöring skickas till NOA som därefter ombesörjer att beslutet verkställs.

² Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 3:e uppl., s. 522. Se även nämndens uttalande den 26 april 2012 (dnr 103-20111 och 113-2011).

³ RättsPM 2012:8, Hemliga tvångsmedel – hanteringen i vissa avseenden, s. 23.

Det kvarvarande materialet fanns i det centrala avlyssningssystemet som vid tidpunkten för utfärdandet av respektive intyg administrerades av en enhet inom dåvarande Länskriminalpolisen. De anställda som utfärdade intygen saknade kunskap om att material som avser inhämtning av uppgifter i realtid även förvaras i det centrala systemet och kontaktade därför inte dåvarande Länskriminalpolisen för verkställighet av förstöringsbesluten. Av säkerhetsskäl är kunskapen om det centrala avlyssningssystemet begränsad utanför de kretsar som arbetar i systemet. Materialet är nu förstört.

Den 1 januari 2016 infördes nya handläggningsrutiner för hemliga tvångsmedel inom region Väst. Enligt dessa åvilar ansvaret för att förstöringsrapport upprättas och skickas till avlyssningsenheten numera särskilda befattningshavare vid polisregionen.

5. NÄMNDENS BEDÖMNING

Anställda vid Polismyndigheten har i två fall intygat att beslut om förstöring av material från hemlig tvångsmedelsanvändning verkställts, trots att så inte skett. Nämnden har tidigare i år uttalat sig om motsvarande fel vid hanteringen av material från hemliga tvångsmedel vid samma polisregion.⁴

Det är naturligtvis allvarligt att intyg med oriktigt innehåll utfärdas. Anledningen till att så kommit att ske har uppgetts vara att befattningshavarna saknade erforderliga kunskaper om vilka åtgärder som måste vidtas med anledning av ett beslut om förstöring. Nämnden utgår från att de befattningshavare som ansvarar för att beslut om förstöring verkställs ges adekvat utbildning. Några ytterligare åtgärder från nämndens sida är inte påkallade.

6. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Sigurd Heuman

I avgörandet har deltagit: Sigurd Heuman (ordförande), Barbro Thorblad, Cecilia Dalman Eek, Linnéa Darell, Berit Jóhannesson, Ewa Samuelsson och Mats Sander och Jonas Åkerlund (enhälligt).

Föredragande: Anna Backman

⁴ Se nämndens uttalande den 17 februari 2016 ”Hanteringen av material från hemliga tvångsmedel i ett ärende” (dnr 215-2015).

Expedition till:

Polismyndigheten, Rättsavdelningen, enheten för rättslig styrning och stöd
(dnr A275.560/2016)

Kopia för kännedom till:

Åklagarkammaren i Göteborg